

Walter Hallstein: diplomatski zagovornik hitrega evropskega povezovanja

Walter Hallstein 1901 - 1982

Walter Hallstein je bil prvi predsednik Evropske komisije (od leta 1958 do leta 1967), zaprisežen Evropejec in odločen zagovornik evropskega povezovanja.

Kot predsednik Evropske komisije si je prizadeval za hitro oblikovanje skupnega trga. S svojo veliko zavzetostjo in sposobnostjo prepričevanja je vplival na nadaljnje povezovanje še po koncu svojega predsedovanja. V njegovem mandatu se je evropsko povezovanje zelo pospešilo.

Walter Hallstein si je ime na mednarodnem področju ustvaril že kot državni sekretar nemškega ministrstva za zunanje zadeve s t.i. Hallsteinovo doktrino iz 50. let 20. stoletja, ki je dolga leta oblikovala nemško zunanjo politiko in je temeljila na povezovanju mlade demokracije z zahodno Evropo.

Zgodnja leta in izkušnje iz vojnih časov

Walter Hallstein se je rodil 17. novembra 1901 protestantskemu gradbenemu inšpektorju v mestu Mainz v jugozahodni Nemčiji. Po koncu šolanja na lokalni gimnaziji je študiral pravo in politične vede v Bonnu, Berlinu in Münchnu. Leta 1925 je diplomiral in se zaposlil kot asistent na Univerzi v Berlinu. Leta 1927 je postal izpraševalec na Univerzi v Rostocku v severni Nemčiji, na kateri je leta 1929 izpolnil pogoje za predavatelja. Leto pozneje je bil imenovan za profesorja zasebnega prava in prava družb. V desetih letih dela na tem položaju se je uveljavil kot strokovnjak na svojem področju, spoštovani akademik in mednarodno priznani univerzitetni predavatelj. Pozneje je bil imenovan za profesorja na Univerzi v Frankfurtu, nato pa je bil leta 1942 kljub svojemu nasprotovanju nacizmu vpoklican v nemško vojsko. Po okupaciji zavezniških sil leta 1944 je bil Hallstein kot vojni ujetnik zaprt v taborišču v Združenih državah Amerike, kjer je organiziral neformalna izobraževanja, na katerih je sojetnike poučeval o pravi in njihovih pravicah.

Po vojni je bil imenovan za prorektorja Univerze v Frankfurtu, leta 1948 pa je bil kot gostujoči profesor povabljen na Univerzo v Georgetownu (ZDA). Bil je eden prvih nemških akademikov, povabljenih na ameriške univerze, in izkušnje iz Združenih držav so še okrepile njegovo prepričanje, da se mora Nemčija pridružiti mednarodnim pobudam, namenjenim krepitevi vezi med demokratičnimi državami po drugi svetovni vojni. Menil je, da je pridružitvev mednarodnim zvezam, kot so Združeni narodi in NATO, ključna za vrnitev Nemčije na mednarodno prizorišče.

Evropska skupnost za premog in jeklo

Nemški kancler Konrad Adenauer je Hallsteina zaradi njegovih izjemnih diplomatskih sposobnosti, zavedanja potrebe po združitvi Evrope ter strokovnega znanja in izkušenj leta 1950 imenoval za vodjo delegacije, ki je na Schumanovi konferenci

sodelovala v pogajanjih o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo (ESPJ). V tem času je tesno sodeloval z Jeanom Monnetom, ki je vodil francosko delegacijo, s katerim ga je povezovalo trdno prepričanje, da je evropsko povezovanje nujno za ponovno oživitev Evrope.

Adenauer je leta 1951 Hallsteina imenoval na položaj državnega sekretarja na zveznem ministrstvu za zunanje zadeve, v okviru katerega je sodeloval pri ustanavljanju ESPJ in tudi pri poskusu ustanovitve Evropske obrambne skupnosti, ki naj bi povezala proračunske, vojaške in oboroževalne politike zahodnih evropskih držav. Hallstein je sodeloval tudi v pogajanjih z Izraelom o povrnitvi škode judovskemu prebivalstvu in imel pomembno vlogo pri oblikovanju nemške strategije za zunanje odnose. Strog politični dogovor iz leta 1955, da Zahodna Nemčija ne bo imela diplomatskih odnosov z državami, ki priznavajo Vzhodno Nemčijo (DDR), je postal znan kot Hallsteinova doktrina.

Evropska gospodarska skupnost

Za Hallsteina je neuspeh ustanovitve Evropske obrambne skupnosti leta 1954 pomenil hudo grožnjo za varnost Nemčije in zahodne Evrope, saj se je bal, da bi Sovjetska zveza v razdeljeni Evropi lažje povečala svoj vpliv. Zato je vso svojo energijo s procesa političnega povezovanja preusmeril v proces gospodarskega povezovanja. Postal je vnet zagovornik združitve Evrope z oblikovanjem Evropske gospodarske skupnosti. Prvi koraki pri uresničevanju gospodarskega povezovanja, ki bi omogočalo prosti pretok oseb, storitev in blaga, so bili sprejeti na konferenci v Messini leta 1955. Čeprav si je Hallstein sprva prizadeval za obsežno in hitro povezovanje, je kmalu spoznal, da je v tedanjih političnih razmerah postopno združevanje trgov držav članic najboljša rešitev. Leta 1958 je začela veljati Rimska pogodba in Hallstein je bil imenovan za prvega predsednika Komisije Evropske gospodarske skupnosti.

Predsedovanje Komisiji

Čeprav je Hallstein spoznal, da povezovanje ne bo potekalo tako hitro, kot bi si želel, je kot predsednik Komisije postal gonilna sila hitrega povezovanja. Tako je na primer med svojim mandatom, t.i. Hallsteinovem obdobjem, začel konsolidacijo evropskega prava, kar je imelo velik vpliv na zakonodajo držav članic. Bil je zagovornik združene Evrope z močno Komisijo in Parlamentom (kar bi preprečilo podrejanje Evrope nacionalnim parlamentom) in imel za Evropsko skupnost en cilj: vizijo združene Evrope, kot je bila opredeljena v Schumanovi deklaraciji z dne 9. maja 1950. Vendar je imel francoski predsednik Charles De Gaulle takrat drugačno stališče: za razliko od Hallsteina, ki je zagovarjal tesnejše povezovanje držav oz. prenos velikega dela nacionalnih pristojnosti in pooblastil na Unijo, je bil De Gaulle prepričan, da bi morala biti Evropa bolj konfederativna, „Evropa držav“, v kateri bi države članice obdržale več pristojnosti. Vse večje razlike med Francijo in drugimi državami članicami pri različnih vprašanjih, povezanih z nestrinjanjem glede teh temeljnih usmeritev, so leta 1965 vodile v „krizo praznega stola“, ko je Francija začasno odpoklicala vse svoje predstavnike v evropskih institucijah, dokler države niso sklenile kompromisa.

Brez Hallsteinove velike predanosti, diplomatske pogajalske spretnosti in sposobnosti prepričevanja hitrost evropskega povezovanja, značilna za njegov mandat, ne bi bila mogoča.

Walter Hallstein kot predsednik Evropske komisije med govorom na Nizozemskem leta 1965.